

Etten kemikten bir Atatürk'ü anlatırken epey zorlandım

İpek Çalışlar, 'Mustafa Kemal Atatürk Mücadelesi ve Özel Hayatı' adlı romanında Atatürk'ün doğumundan 1927'ye kadarki yaşamını kadınların gözünden anlatıyor. Çalışlar, kitabı yazarken epey zorlandığını belirterek "Okurların çok hassas oldukları bir isim Mustafa Kemal Atatürk. Kullandığınız sözcüklere dikkat etmeniz gerekiyor. Aktardığınız anekdotlardan da alınabiliyorlar" diyor.

İNCI DONDAS / İSTANBUL
incidondas@karar.com

Gazeteci-yazar **İpek Çalışlar**, yazdığı romanlarla tarihe not düşmeyi sürdürüyor. Önce Atatürk'ün karısı Latife Hanım'ı, ardından Halide Edib'i yazan Çalışlar, yeni kitabı 'Mustafa Kemal Atatürk Mücadelesi ve Özel Hayatı'nda Atatürk'ün doğumunda 1927'ye kadarki hayatını konu ediyor. Çalışlar'ın romanı okuru şaşırtan pek çok yeni bilgiyle dolu, bol dip notlu, kadın anlatıcıların görünürlüğü olduğu bir çalışma. **İpek Çalışlar** ile konuştuk...

■ **Önce Latife Hanım'ı ardından Halide Edib'i kaleme aldınız. Sonrasında Atatürk'ü yazmayı neden istediniz?**

Latife Hanım araştırmasını yaptığım günlerde doğal olarak Atatürk'ü de çalıştım. Latife'nin aşık olduğu Mustafa Kemal nasıl bir eşi? Bu sorunun cevabı benim için önemliydi. Halide Edib'i yazarken de Milli Mücadele günlerinin Mustafa Kemal'ini yakından tanıdım. Planlı programlı bir şekilde yola çıkmadığımı söylemeliyim.

Kimi yazmalıyım diye düşünürken, aklıma gelen bütün kişileri tek tek uzaklaştırdığımı anımsıyorum. Kafamda yarısı yazılmış, yarısı yazılmamış bir Mustafa Kemal vardı. Ben de onun bilinmeyenlerine yönelmeye karar verdim.

■ **Sizin araştırmacılarınız sonucunda Atatürk'ün çocukluğu gerçekte nasıl olmuş?**

Atatürk'ün çocukluğu üzerine bildiğimiz birkaç sahne vardı. Bunlardan en unutulmazı da karga kovalayan çocuğun hikayesiydi. Kız karesi Makbule'nin yıllarca görünmezden gelen anlatılarıyla karşılaşınca elimizde çok zengin bir çocukluk hikayesi olduğunu gördüm. Bunun üzerine Makbule'nin anlattığı çocuğu keşfe giriştim. Kitapta anlattığım da bu çocuk. Özenle yetiştirilmiş, dikkatle eğitilmiş. Örneğin, tahtadan bir tambura yapmaya girişiyor. Anne ve dayı süreci dikkatle izliyor. Tambura telleri Selanik'ten getirilip kapının arkasına asılıyor. Tamburanın sesi iyi çıkmazsa diye de çarşandan alınmış bir tambura hazır ediliyor.

■ **Parasız yetim çocuk hikayesi neden hiç peşini bırakmadı? Oysa siz kitapta bunun tam tersini anlatıyorsunuz.**

Parasız yetim çocuk hikayesi biraz, Ahmet Emin'e (Yalman) verdiği röportajın yanlış anlaşılmasından kaynaklanıyor. Biraz da Armstrong'un Bozkurt biyografisinden. Ama çok sevilmeli belli ki. Selanik'teki müze evi ziyaret eden herkes Mustafa Kemal'i yoksul bir aileden geldiğini anlar zaten.

K.
RÖPORTAJ

■ **Atatürk'ün doğduğu evden annesi Zübeyde Hanım'ın çocukluğunun geçtiği Langaza'ya kadar pek çok ayrıntıyı kaleme almışsınız. Kitabı yazarken nasıl bir seyahat gerçekleştirdiniz?**

Atatürk biyografisini yazarken onun için önemli olan mekanlara gittim. En etraflı geziyi Selanik'e yaptım. Annesiyle babasının yaşadığı Çayağzı (Stomio) kasabasının çok etkilendim. Zübeyde Hanım ile Ali Rıza Efendi'nin orada yaşadığı evin denize ve fenere bakan bir ev olduğunu öğrenmişim. İlk çocukları Fatma orada hayatını kaybetmiş, kumsala gömülmüştü. Eşkaya Zübeyde'ye göz dikmiş, sonra Ali Rıza Efendi'yi kaçırmıştı. Langaza'ya gittiğim de de köylüler 'Kemal', 'Kemal' diye Rapla çiftliğinin vaktiyle bulunduğu araziye bize göstermeye can attılar. Selanik'de Mustafa Kemal'in yaşadığı pembe evi, babasının devam ettiği kahvenin bulunduğu sokağı gezerken geçmişişim gibi oldum.

■ **Atatürk'ün annesiyle ilişkisi hakkında neler söylersiniz?**

Ana oğulun, karşılıklı ilişkileri çok başarılı. Birbirlerine şefkatle ve sorumlulukla yaklaşmışlar. Zübeyde Hanım, sevdiği kocasını kaybediyor, biri kundakta üç çocukla dul kalıyor. Onlan en iyi şekilde yetiştirmek için elinden geleni yapıyor. İkinci kez evlendiğinde oğlunun üvey babasını benimsemesi için zekice davranıyor. Mustafa Kemal sonunda üvey baba Ragıp Bey'i benimsiyor. Mustafa Kemal, savaşta ve barışta Zübeyde Hanım'ı düşünüyor ve ona karşı görevlerini yerine getiriyor.

■ **Kitapta Atatürk'ün kardeşi Makbule Hanım'dan epey bahsediyorsunuz. Neden özellikle Makbule Hanım?**

Evet, Makbule Hanım'dan çok bahsettim. Kitabı yazarken kadın anlatılarına öncelik vermeye kararlıydım. Yani kadınları kaynak olarak kullanmaya önem veriyordum.

İpek Çalışlar

dum. Hele hele bu anlatıcı karşına kız kardeşi olarak çıkınca çok sevdim. Kaldı ki Makbule Hanım'ın anlatıları esas olarak ailenin geçmişine ve çocukluk günlerine dair. Zübeyde Hanım'dan dinlediklerini paylaşıyor bizlerle. Bugüne kadar yazılmış Atatürk biyografilerinde kadın anlatıcılar görülmez kılınıyor ya da görmezden geliniyordu.

■ **Atatürk'ün hayatını yazarken neden onun yanındaki kadınların görüşlerine/ahntılarına yer verdiniz?**

Kadınların görüşlerine hep önem vermişim. Bir toplulukta kadın yoksa o topluluğu 'noksan' yani eksik bulurdu. Kadın haklarına olan hassasiyetinin kaynağının annesi olduğunu söyledim. Annesi dul bir kadın olarak yaşamın zorluklarını tatmış ve kavramıştı. Makbule de kadınların nasıl ezildiğinin bilincindeydi. Ağabeyinden söz eden anlatılarda kullandığı tanımlar onun bu konudaki farkındalığını sergiliyordu. Latife ise kadınların siyasi haklarını savunuyordu. Parlametoya girmek emellerinden biriydi. Mustafa Kemal, ilk tanışıklığında Latife'nin kadınların geleceğine dair

düşüncelerini çok değerli bulmuştum. Planlarını değiştirip evlenmelerinde Latife'nin fikirlerinin etkisi büyüktü.

■ **Peki Fikriye? Onun ölümü Atatürk ile Latife Hanım'ın evliliğini nasıl etkiledi?**

Fikriye'nin ölümü Latife-Mustafa Kemal evliliğinin üzerine büyük bir kabus gibi çökmüştü. Mustafa Kemal ölümünden etkisinden uzun süre kurtulamamış. Latife de onun ruh halini görünce boşanmak istemişti. Latife'nin annesi ve babası kızlarını böyle bir boşanmanın saçmalığına ikna etmişler, ikisini barıştırmayı başarmışlardı. Ancak evliliğin pembe günleri sona ermiş, buhranlı günler başlamıştı.

■ **Şimdiye kadar hakkında pek çok kitap yayımlanan Atatürk'ü yazarken en çok hangi açılardan zorlandınız?**

Okurların çok hassas oldukları bir isim Mustafa Kemal Atatürk. Kullandığımız sözcüklere dikkat etmeniz gerekiyor. Aktardığımız anekdotlardan da alınabiliyorlar. Latife Hanım kitabım nedeniyle bunu çok iyi biliyor. Ben de etten kemikten bir Atatürk anlatmak istediğim için epey zorlandım.

Ali Rıza Efendi karısı Zübeyde'yi çıban yüzünden terk etmek istemiş

■ **Bu kitabı yazarken öğrendiğiniz en ilginç bilgi nedir?**

Kitabı yazarken Ali Rıza Efendi'yi biraz olsun tanıdım. Dönemin aydın ve akıllı bir kişisi; oğlu ile olgun bir ilişki kuruyor ve ona şefkatle yaklaşıyor. Evsiz göçmenleri evine kabul eden, onlara arsa dağıtan bir insan. Evlendiği güzel-ler güzeli Zübeyde'yi, yüzünde çıbanlar var diye bir süreliğine terk etmeyi göze alan bir erkek. Ancak karşım ezdiriyor, yaşadıkları ev için ortak tapu çıkarılıyor. Kemal'in estetik merakının babasından geldiğini farkettim. O da güzele meraklıydı.